

Tost toýundaky içgepletmeler

Category: Edebi tankyt, Goşgular, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Tost toýundaky içgepletmeler TOST TOÝUNDAKY IÇGEPLETMELER

Soňky otuz ýyl tiz geçdi.

Men Aşgabadyň şindiki Lenin prospektiniň (häzirki Türkmenbaşy şaýoly -t.b.) ugry bilen pyýadalap işe gatnaýardym. Sen şol prospektiň ugrunda harby gullugyňy geçýärdiň. Entek meniň oňly ýazan zadym ýokdy, sen tanalyp barýan goşguçydyň. Emma bize diňe goşguçy diýseler ýokuş görjekdik, biz özümizi şahyr hasaplaýardyk. Hakykatda bolsa ýaňy waspçylyga ýetişiپ barýardyk. Biziň halypalarymyz Mämmet Seýidowam ýaşdy, Gara Seýitliýew bilen Rehmet Seýidowam ýaşdy. Pomma-da ýaşdy. Tutuş Aşgabat ýaşdy, jümle-jahan ýaşdy. Sebäbi Aşgabat uruşdan soňky altynjy bahara beslenipdi. Paýtagt şäheri agyr tebigy zarbanyň astyndan omzap-omzap dikelip barýardy.

Ikimiz urşa gatnaşmandyk, ýöne özümizi frontçy hasap etmäge hakymyz bardy, täzedan dikelidilýän şäherimiziň gurluşygynda işlämizokdyk, ýöne gurluşykçy diýmäge-de hakymyz bardy. Sebäbi, taryhy döwür, taryhy ykbal graždanlyk möhürini bize juda ir basypdy.

Agyr ýyllar bize Adamyň gadyryny bilmegi, ony söýmegi, Adama daýanmagy hem-de ynanmagy öwrettdi. Uruş ýyllarynyň juda gymmat düşen döwüm nany biziň damarlarymyza diňe gan bolup däl-de, eýsem ar-namys bolubam ýaýrady. Ýeňiş getiren ýazda ak patrak bolup açylan erik güllerini biz ömrüň beren toýpaýy hökmünde kabul etdik.

Soňky otuz ýyl tiz geçdi. Sebäbi şol ýyllary biz dünýäniň, durmuşyň ysşynda geçirdik. 15 ýaşlarymyzda biz köpbilmişdik, indi elli ýaşda juda az zat bilýändigimize göz ýetirdik. Indi ähli zada «akyl ýetirip» duran ýaş kärdeşlerimize biziň haýpymyz gelýär.

Adamda ejizlik diýen zat bar, ýagny her adamyň iň bolmanda bir ejiz tarapy bolýar. Mysal üçin, öwgüniň öňünde durmak kyn, emma öwgülere özüňi doly mynasup hasap etmek, özüň hakynda

aýdylýan ähli gowy zatlary tebigy peşgeş hökmünde kabul etmek, gepiň küle ýeri, özüňe ikerjiňlenmezlik, özüňe şübhelenmezlik adamy oňaýsyz, hatda gözgyny ýagdaýa salyp biler.

Özüňi gazaply analize goýmak ukybyna men mydama kämilleşmegiň alamaty hasaplapdym, öz-özüňe gyjالات bermegi, özüňden hernä närazy bolmagy, özüňe igenmegi men öňe gitmegiň alamaty hasaplapdym, şunuň dürs ekendigine göz ýetirmek kyn däl ýaly. Emma dogrymdan gelsem, biziň kärdeşlerimiziň arasynda badyhowalyga kän gabat gelyärsiň. Özüňe ýokar baha bermek entek il-günüň hem saňa şeýle baha berýändigini aňlatmaýar ahyry.

Muny men näme üçin aýdýaryn. Sebäbi, men häzir sen hakda ýazmak bilen tutuş öz neslimiz hem-de yzymyzdan gelýän nesiller hakda oýlanýaryn. Biz ikimiz nämeden kemsinsegem, graždanlyk gazanynda gaýnamamyzyň ýetmeýänliginden welin kemsinip bilmeris. Bu ugurdaky tejribämiziň öz yzymyzdan gelýän nesillere geçmegini men uly iş hasap edýärim.

Ykbal gowy şahyrlary şöhratdan birysgal edenok. Her näçe sadasyran adam gem şöhraty ýigrenýän däldir. Ony ýigrenmek geregem däl. Emma şöhratyň özüne duýdurman seni gabawa salmagyndan, ýesir almagyndan ätiýaçly bolmak gerek. Ikimiz poeziýanyň missiýasyna düşüňärmikäk diýýärim. Iň bolmanda goşgyny şöhrat üçin ýazmaýandygymyza il ynanýan bolsa gerek. Poeziýa adamzat durmuşynda mydama adalatyň esgeri bolup geldi, asylly zatlaryň harlanmagyna, şer işiň rowaçlanmagyna garşy poeziýa aýratyn güýç bilen göreşýär.

Durmuş öňe gitdigiçe, çylşyrymlaşdygyça, ýazmak kynalýar. Bir mahallar okyjylar näme ýazsaň ynanýan ekenler, indi olary ynandyrmak üçin diňe dogry söz gerek. Dogry sözi aýtmak agyr zat däl ýaly, aslynda welin bu hiç zat däl ýaly, aslynda welin bu hiç haçan ýeňil bolmandyr.

Adamlar alada-hysyrdy bilen ýaşap ýörler, ýyllar olary taplaýar, ulaldýar, garradýar, nesilleri täzeleýär. Adamlar öz-özlerine düşünmäge dyrjaşýarlar, näme edýändiklerine, nämäniň hatyrasyna ýaşaýandyklaryna, uludyklaryna ýa-da kiçidiklerine, bagtlydyklatyna ýa-da däldiklerine düşünmäge dyrjaşýarlar. Geň bolsa-da özüne «men gowy adam däl» diýýän

ýok, ýa-da juda seýrek...

Poeziýa adamlara özlerini tanamaga kömek etmelidir. Diňe özüňi tananyňdan soň, oň bolmanda, özüňe gazaply daramaga endik edeniňden soň ruhy medeniýet hakynda gürrüň etmek bolar.

Seniň ýubileýiňe bagyşlap makala ýazýaryn, özümem ýekeje eseriň hem adyny tutamok, çykan kitaplaryňy, edebi çiniňi, jemgyýetçilik işleriňi sanamok. Sebäbi men Seniň mysalyňda umuman şahyr hakda söz açmagy makul bildim. Goşgy goşmak bilen şahyr boljak bolýanlar bar. Şolara şahyr däldiklerini düşündirmek ýeňil däl. Sebäbi goşguly kitaplary bar. Olar çörege çörek diýip, açyş eden kişi bolýarlar. Şeýdibem, atalarynyň tapan sözlerini öz atlaryna geçirýärler.

Şahyrlygyň tötänlik däl-de, ykbal işi ekenligine düşünmegem bir gowy. Diňe özüňe däl-de, tutuş halkyňa degişlidigiňi mydama duýup durmak juda zerur.

«Mollanyň edenini etme-de, diýenini et» diýlen gadymy söz bar. Şöhratparazlugy goşgyňda ýepbekläň kişi bolup, gündelik durmuşda özüň şonuň, ýagny şöhratparazlygyň toruna düşmekden ykbal gorasyn. Sadasyran bolup, gedemligiň hekeme çykanyňy duýman galmakdan daş etsin.

Sen il arasyna çykyp, uzak raýonlara, alys obalara gidip ýöregen däl. Meniňki tersine, bu birinjiden halkyň ruhy ýagdaýyny, çeperçilik derejesini aňlamak üçin gerek. Ikinjiden, öz agramyňy duýmak üçin gerek. Şonda ýaş-ýeleňler käte nädip şahyr bolandygyňy sorayarlar.

Egniňi gysýarsyň. Dogrudan-da, beýle soraga jogap bermek kyn, üstesine-de juda oňaýsyz.

Onsoň il dargandan soň öz-özünü ýekelikde hälki soraga egniňi gysyp oňanlygyňdan näme üçindir hoşal bolýarsyň.

Biz özümizi okumyş hasap eden bolýarys welin, entek-entekler düşüňip bilmeýän zatlarymyz kän ahyry. Eýsem bolsa, biz yhlas eden bolsak, belki ökde mehanizator ýa-da hatda bir edaranyň başlygy hem bolup bilerdik. Emma, görýärmiň, önümçilik bilen biziň dahylymyz ýok. Belki, bize «Nädip şahyr bolduňyz?» diýmegiň ýerine «Näme üçin şahyr bolduňyz?» diýip sorag bermek ýerliklidir.

Her niçik-de bolsa, indi giç.

Biz on alty ýaşda özüimizi şahyr hasaplaýardyk. Emma häzir şol ýaşlarda ýazan goşgularymyzy kitabymyza girizemizok. Altmyş ýaşanyňda şu günlerde ýazan goşgyň saňa gowşagrak bolup görünmegini arzuw edýärin.

1979 ý.

Berdinazar HUDAYNAZAROW. Edebi tankyt